

Werkboek

OORLOG IN DE BETUWE

Oorlogsmuseum
Niemandland

OORLOG IN DE BETUWE

Geschreven door:
Geert Visser
Henk Klaassen
Robert Braam

Versie 03/22

Informatie werkboek

De Betuwe is tijdens de Tweede Wereldoorlog uitgegroeid tot een markant gebied. Dit gebeurde met name in de periode vanaf Market Garden tot aan de bevrijding. De Betuwe werd een frontgebied, waarbij er geen sprake was van bevrijd gebied. De bewoners van de Betuwe waren geëvacueerd, het front golfde op en neer en een groot deel van de Betuwe kwam onder water te staan. Ook in het begin van de oorlog speelde de Betuwe een grote rol. Twee verdedigingslinies liepen door de Betuwe heen. Zij moesten de vijand ophouden tot aan de Grebbelinie. Uiteindelijk werd de definitieve bevrijding van Nederland deels door de Betuwe ingezet.

Dit boekje is speciaal ontwikkeld om de Tweede Oorlog in de Betuwe meer uit te lichten. De tijdvakken en kenmerkende aspecten zijn gekoppeld aan de kerndoelen van het primair onderwijs (groep 7 en 8) en de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Dit werkboek is samen met Oorlogsmuseum Niemandsland op wielen en het bijbehorende project te gebruiken. De opdrachten uit dit werkboek zijn geschikt om te maken tijdens of na het project over de zeven personages.

Algemeen oorlog in de Betuwe 1939-1944

Ieder jaar zijn er in ons land, begin mei twee bijzondere dagen. Op 4 mei dodenherdenking en op 5 mei bevrijdingsdag. De soldaten van Hitler hadden vijf jaar daarvoor, tussen 10 en 14 mei 1940 Nederland veroverd. Nederland was niet het enige land, wat met Hitler in oorlog was. Op 1 september 1939 begon de oorlog met Polen, daarna raakte steeds meer landen bij de oorlog betrokken. Daarom spreken we van een wereldoorlog. Tussen 1914 en 1918 heeft er ook zo'n grote oorlog plaatsgevonden; de Eerste Wereldoorlog. Tijdens deze oorlog stond Duitsland tegenover landen als Frankrijk, Engeland en de Verenigde Staten. De landen die tegen Duitsland vochten vormde samen de geallieerden. De oorlog tussen 1939 en 1945 noemen we de Tweede Wereldoorlog. Aan de kant van Duitsland vochten Italië en Japan. De tegenstanders van deze landen zijn de geallieerden. Deze landen stonden aan de kant van Nederland en hebben ons land op 5 mei 1945 bevrijd.

We weten niet precies hoeveel mensen in ons land het leven hebben verloren tijdens de Tweede Wereldoorlog. Naar schatting zijn dit tussen de 250.000 en 300.000 mensen. Daarvan waren er ongeveer 102.000 Joods. Voordat we het feest van de bevrijding vieren met de vlag in top, herdenken we op de avond voor Bevrijdingsdag de gevallen tijdens de dodenherdenking. De vlag hangt halfstok, een teken van rouw.

In het eerste stuk wordt kort verteld hoe de Tweede Wereldoorlog is ontstaan en hoe Nederland daarbij betrokken raakte. Daarna bekijken we hoe het leven in de Over-Betuwe tussen 1940 en 1945 is geweest. Denk hierbij aan vragen zoals: Mocht je zomaar de straat op? Was er genoeg te eten? Wat merkte je van de bezetters? Waren er mensen die zich verzetten tegen de Duitsers en hoe werd de Over-Betuwe bevrijd?

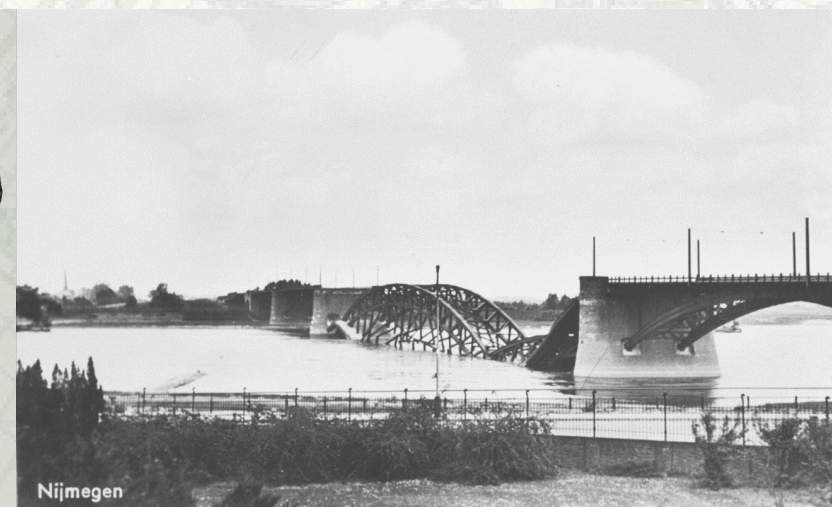

Foto brug Arnhem/Nijmegen. Tijdens de inval van de Duitsers op 10 mei 1940 hebben de Nederlandse soldaten de bruggen bij Arnhem en Nijmegen opgeblazen. Zo konden de Duitse soldaten en tanks daar niet meer overheen.

Voor de oorlog

Na het einde van de Eerste Wereldoorlog werd Duitsland, de verliezer, zwaar gestraft. Duitsland moest stukken land afstaan, mocht nog maar zes oorlogsschepen en geen luchtmacht meer hebben. De landmacht moest klein blijven. Duitsland mocht maar 100.000 soldaten hebben, wat voor zo'n groot land erg weinig is. Ook moest het aan de overwinnaars heel veel geld betalen. Toen het na 1929 erg slecht ging met Duitsland gaf Hitler en zijn partij, de Nationaal Socialistische Arbeiders Partij (NSDAP); de andere leiders, de Joden en het buitenland de schuld. De aanhangers van zijn partij noemen we de nazi's, nationaalsocialisten. Hij beloofde de Duitsers dat het met land veel beter zou gaan als hij aan de macht kwam. Hij zou zich in ieder geval niet aan al die zware straffen houden en hij zou van Duitsland weer een machtig land maken. Een deel van zijn plannen had hij in 1925 opgeschreven in zijn boek Mein Kampf (Mijn strijd). Hij schreef daarin o.a. dat mensen niet gelijk zijn. Er zijn Übermensen en Untermensen. En je snapt het al, Duitsers zijn Übermensen. (Hitler vond dat de Nederlanders ook bij die groep hoorden.) Zij hebben het recht om over anderen, de Untermensen te heersen. Joden en zigeuners horen bij de Untermensen. Duitsers hadden ook recht op een groter stuk land en meer levensruimte, in het Duits Lebensraum. Dan is het nog maar een kleine stap naar het veroveren van andere landen want als jij vindt dat je beter bent dan anderen, heb je daar recht op.

Op 31 januari 1933 werd Hitler na verkiezingen de baas, rijkskanselier, in Duitsland. Hij begon met het uitvoeren van zijn plannen. Allereerst liet hij zijn tegenstanders in Duitsland opsluiten in gevangenissen en concentratiekampen. In dezelfde tijd gaf hij Duitsland weer een sterk leger. Toen het leger sterk genoeg was, dwong hij Oostenrijk (1938) en Tsjecho-Slowakije (1938-1939) zich bij Duitsland aan te sluiten. Engeland en Frankrijk maakten zich grote zorgen. Als Hitler nog een land bezette zou het oorlog worden. Toen Hitler op 1 september 1939 Polen binnenviel, verklaarden Engeland en Frankrijk de oorlog aan Duitsland. De Tweede Wereldoorlog was begonnen.

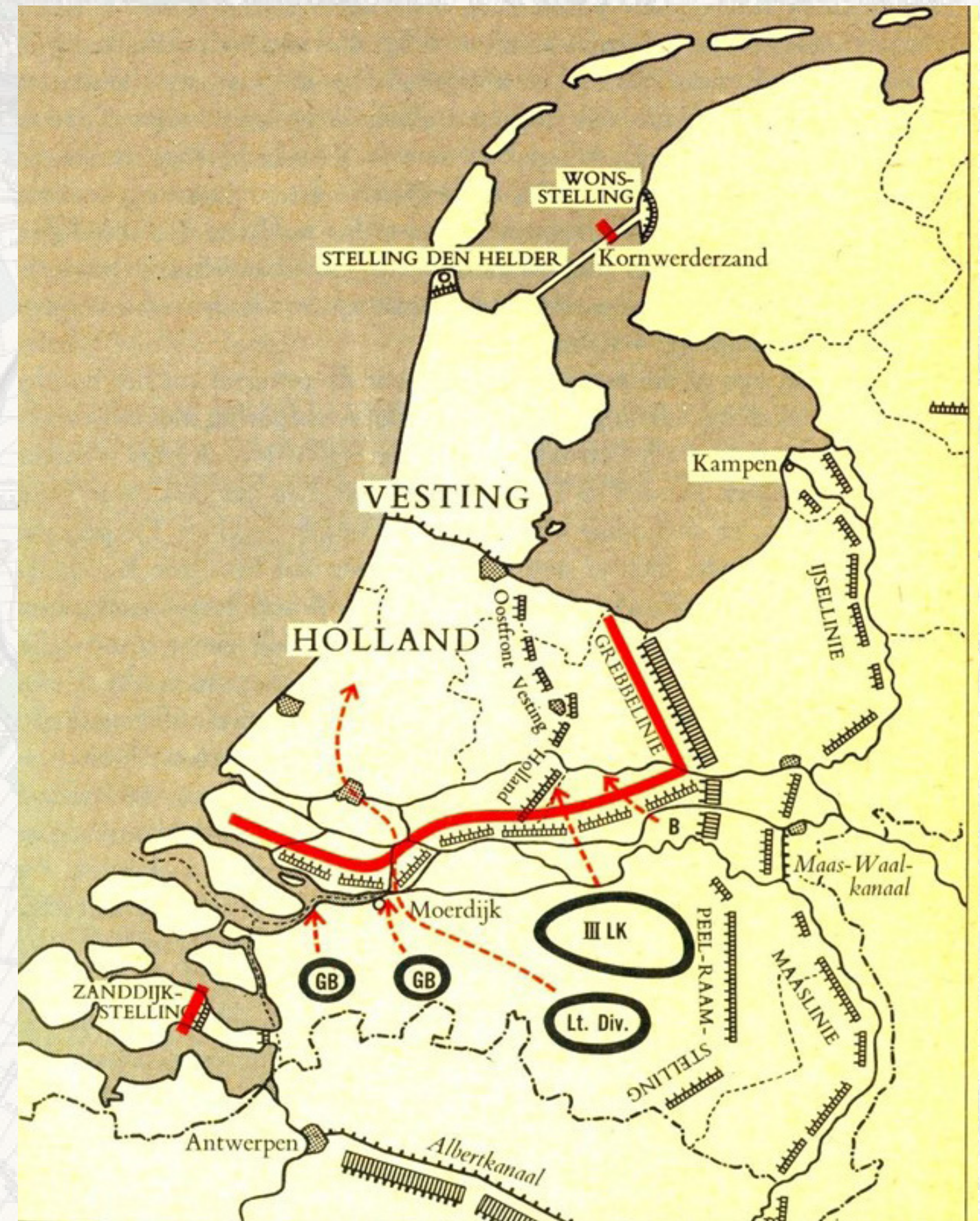
Nederland

Toen Hitler zijn plannen een voor een ging uitvoeren, zagen de meeste mensen in Nederland dat, dat bijna zeker tot een oorlog met Duitsland zou leiden. Aan de Eerste Wereldoorlog had ons land niet meegedaan. Nederland is tijdens de Eerste Wereldoorlog neutraal gebleven. Dat zou nu niet meer lukken, daarom legde het Nederlandse leger op een aantal plaatsen verdedigingslinies aan. Je kunt ze op het kaartje zien.

Op de splitsing van het Panterdensch Kanaal en de Waal bij Doornenburg (rechts op het kaartje) ligt fort Panterden; De soldaten in het fort moesten voorkomen dat de Duitsers de twee rivieren op zouden varen. De verdediging bij het fort en die van de rij kazematten werkte niet goed toen de Duitsers op 10 mei 1940 om 3.55 Nederland binnenvielen. Al op dezelfde avond trokken de soldaten uit de kazematten zich terug. Een dag later gaven de militairen op het fort zich over. De Duitsers waren veel te sterk. Drie dagen later; op 14 mei, was ons land verslagen.

De rij kazematten van Huissen naar Nijmegen.

Het verdedigingsplan voor ons land in 1940.

Rex Combs

Ik ben Rex Combs, luitenant in het Amerikaanse leger. Ik ben geboren en getogen in Grant City, Missouri in Amerika. Voor ons was de oorlog altijd ver weg. In Europa, maar sinds Amerika in december 1941 werd aangevallen door Japan bij Pearl Harbor; kwam ook voor ons de oorlog dichtbij. Voordat ik het wist, zat ik er middenin. Meer over mijn ervaringen zal ik jullie vertellen als Oorlogsmuseum Niemandsland op wielen hier komt met zijn educatie truck.

Twee jaar lang hebben zij geoefend en samen met de Engelsen gewerkt aan een plan om Europa te bevrijden en een einde te maken aan deze Tweede Wereldoorlog. Al snel werden zij samen met de 82nd Airborne Divisie ingezet bij de bevrijding van Europa. D-day en Market Garden waren twee van deze grote operaties waar Rex Combs samen met zijn mannen aan heeft deelgenomen.

Tijdens de vlucht naar Nederland is Rex gewond geraakt in zijn been. Hier kun je hem zien bij de familie Visser in Berg en Dal. Zij hebben Rex geholpen met het verband te verschonen en het repareren van zijn broek.

Hierboven zie je de soldaten van de 504e parachutisten regiment de Waal oversteken met uitvouwbare bootjes. Bij deze actie zijn 48 soldaten om het leven gekomen. De Waalbrug is door deze heldhaftige actie veroverd. Bekijk deze uitvouwbare boot eens. Hij was gemaakt van canvas (een soort doek) en hout.

Rex Combs heeft de oorlog overleefd en is zelfs nog eens terug geweest in Bommel om nog eens te kijken waar hij gevochten heeft. Dat dorpje heeft een bijzondere plaats in zijn hart veroverd. Na de oorlog heeft Rex Combs diverse mooie onderscheidingen ontvangen. vijf keer The purple Heart, twee keer de Silver star en vanuit Nederland heeft hij de Bronzen Leeuw ontvangen. In Nederland is Rex Combs drie keer gewond geraakt, waarna hij steeds bij zijn soldaten bleef.

Tijdens de reünie van de 508th parachute infanterie regiment in Chicago kreeg Rex Combs een hartaanval en is daaraan overleden. Hij is begraven op de Kirk Cemetery in Allendale.

Bij de Heuvel in Bommel is een kapelletje gebouwd ter herinnering aan Rex en de honderden andere soldaten; geallieerde, Duitsers en burgers die daar hun leven hebben gelaten. Ga daar eens heen om in de voetsporen van Rex Combs en vele andere soldaten te treden.

1. Waar had Rex al meerdere vrienden verloren?

- A. Normandië.
- B. Engeland.
- C. België.

2. Wat deed Rex combs bij het Amerikaanse leger?

- A. Hij was parachutist.
- B. Hij was piloot.
- C. Hij was chauffeur.

3. Hoe hebben de Amerikanen de brug bij Nijmegen veroverd?

- A. Met vliegtuigen hebben ze de brug beschoten en veroverd.
- B. Ze zijn met bootjes de Waal overgestoken.
- C. De brug is helemaal niet veroverd.

4. Hoe werd het land waar gevochten werd ook wel genoemd door de soldaten?

- A. Niemandsland.
- B. Boerenland.
- C. Nederland.

5. Hoe zag het gebied eruit toen Rex met zijn eenheid naar Frankrijk vertrok?

- A. Het was een mooie groene omgeving met veel fruitboomgaarden.
- B. Het was een stedelijk gebied met veel grote gebouwen.
- C. Het hele gebied lag in puin.

Speciale dank aan

SteunStichting Gendt Doornenburg

Bibliografie

- Baltussen, A. (sd). foto's en verhalen van Cora Baltussen.
- Baltussen, G. (2007). Familiekroniek Baltussen. Driel.
- Baret, J. G. (2011). I Wouldn't Want to Do It Again D-Day in Normandy as Seen Through the Eyes of Private Fayette O. Richardson (Pathfinder) and 1st Lt Rex G. Combs. Helion and Company.
- Bon, T. v. (2021). info en foto's Howard oebius.
- Braam, F. (1940-1950). Boerboom Familie foto's.
- Brouwer, D. J. (2014). Van Market Gardent ot Bevrijding. Elst: Historische vereniging Marithaime.
- Combs, R. (sd). Foto. Photo's. 508 PIR 82nd AB, Bommel area on the Island 1944.
- Delaforce, P. (2013). The Fighting Wessex Wyverns.
- Driebergen, M. (2020). Leerdoelenkaart Geschiedenis Inhouden. Enschede: SLO.
- Essame, H. M. (1953). The 43rd Wessex Division at War 1944-1945.
- Hemmen, G. V. (2021`, januari 22). exodushuissen.nl. Opgehaald van exodushuissen.nl: <https://www.exodushuissen.nl/woii-verhalen-huissen/door-de-ogen-van-henk-scholten>
- Houten, H. v. (sd). ww2 storie of Charles Reeves.
- Moebius, G. v. (2014). To Never Forget: A True WWII Story. Angeren: Createspace Independent Pub.
- Nas, W. (2011). Mensen, Paarden en Paardenmensen. Bommel: Stichting Streekmuseum Lingewaard.
- Publicatie van het ministerie van Onderwijs, C. e. (2006). Kerndoelenboekje. Den Haag: DeltaHage.
- Reeves, C. W. (2011). Memoires.
- Taylor, I. P. (2013). The War History of 7th Battalion, The Hampshire Regiment 1939-1946.
- War Diaries 7th Battalion Royal Hampshire Regiment 1944-1945. (1944-1945).

Naar idee van:
Robert Braam
Voorzitter en directeur van
Oorlogsmuseum Niemandsland

Multimedia Design
Twan Voermans
Vomedi.nl

VOMEDI
Voermans MediaDesign